

Ulla Pohjamo
Taidehistorian valtakunnallinen tutkijakoulu
Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Jyväskylän yliopisto
Ulla.Pohjamo@jyu.fi

Rakennettu kaupunkiympäristö matkalla kulttuuriperinnöksi – Tapaus Oulun

Hietasaari

Suhtautumisessa rakennettuun kaupunkiympäristöön 1900-luvulla on modernistisen näkökulma ollut hallitseva. Kaupunkiin on suhtauduttu hyvinvointia tuottavana instrumenttina. Erimielisyyksiä on aiheuttanut lähinnä se, mikä olisi paras ja tehokkain tapa tuottaa yhteistä hyvää. Eräänlaisen vastavirran modernistiselle näkemykselle on muodostanut sen kanssa usein rinnan elänyt romanttinen traditio, jossa kaupunkiympäristöön on suhtauduttu esteettisiä elämyksiä tuottavaan taideteokseen. Romanttiselle ajattelulle on myös sukua ajatus kaupungeista tai sen osista erityisinä, autenttisia elämyksiä tuottavina paikkoina. Tämä ajattelutapa on nykyään suosittu imagonrakentamisen ja matkailun parissa.

Näiden ajatustraditioiden piirissä ovat syntyneet kulttuuriperinnön ja historiallisen, rakennustaiteellisen ja maisemallisen arvon käsitteet. Nykyään näitä käsitteitä määrittelevät lainsäädäntö, viranomaiset ja kaavamääräykset. Tästä huolimatta jonkin alueen tai rakennuksen valikoituminen viralliseksi kulttuuriperinnöksi voi olla pitkän ja monipolvisen prosessin tulos. Joskus virallinen ja epävirallinen näkemys jonkin kohteen arvosta voivat olla keskenään ristiriitaisia. Silloin herää kysymys, kenen kulttuuriperintöä lopulta vaalitaan ja säilytetään?

Oulun Hietasaaren kaupunginosa on 1800-luvun puolivälistä lähtien rakennettu kesähuvila- ja työväenasuinalue. Kaupunkilaisten suosimalle virkistysalueelle on vuoroin suunniteltu kerrostalovaltaista asuinaluetta ja jopa teollisuusaluetta. Vasta 1990-luvulla osa kiistellyn alueen rakennuksista päätettiin säilyttää asemakaavalla. Tässä vaiheessa suurin osa alueen omaleimaisesta rakennuskannasta oli jo purettu ja aiemmin vilkas yhteisö oli lähestulkoon kadonnut. Osa rakennuksista tulee säilymään, mutta mikä on niiden merkitys nykyajan kaupunkilaisille, kun alueen kulttuurinen konteksti on yksin muistitiedon varassa? Keräämäni dokumentti- ja haastatteluaineisto valaisevat kulttuuriperinnön synnyn moniäänistä prosessia.